

Duurzaam Holland Varken moet soelaas bieden

Omdenken in de varkensvleesketen

Er zijn stappen gezet sinds de Tweede Kamer in 2010 hoorzittingen hield over de verdeling van de marge in de keten. Marge monitoren, de producentenorganisatie POV, mededingingsregels die stevig onder de loop worden genomen en de lobby die tot op het hoogste niveau van EU-voorzitter Juncker doordringt.

2

Dossier 'Crisis varkenshouderij'

Net als de hele Europese varkenshouderij, bevindt de Nederlandse varkenshouderij zich momenteel in een crisis. Pigbusiness.nl volgt de laatste ontwikkelingen van de varkenscrisis en heeft alle berichtgeving gebundeld in een dossier.

Bekijk het dossier op www.pigbusiness.nl

Vluchtelingen en de Griekenlandcrisis domineerden de 'State of the Union' speech die EU-voorzitter Juncker begin september uitsprak. Maar aan het eind van zijn rede kon hij er niet omheen om ook de massale protesten van boeren uit heel Europa in Brussel te bespreken.

De rook van de demonstraties was immers nog niet eens opgetrokken. 'Ik heb de indruk dat de macht van sommige retail oligopolies moet worden gebroken. Mededingingsautoriteiten moeten diepgravend onderzoek doen.' Retail oligopolies. Daarmee bedoelt de EU-voorzitter enkele grote partijen die de markt beheersen. In de initiatiefnota 'Een eerlijke boterham' uit 2014 van CDA Tweede Kamerlid Jaco Geurts wordt dit fenomeen vergeleken met een gigantische zandloper. Van de 14 miljoen boeren in Europa die het voedsel produceren, naar 12 organisaties die de producten inkopen voor de supermarkten die het in de schappen leggen voor circa 500 miljoen consumenten. De trend is dat er steeds minder nationale marktpartijen zijn en dat grote nationale spelers op zoek zijn naar nieuwe markten in het buitenland. De marktconcentratie van supermarkten is tevens gegroeid door te werken met inkooporganisaties en door huismerken op de markt te brengen.'

POV piketpaal

Er is het een en ander gebeurd sinds de Nederlands land- en tuinbouw organisaties en de Haagse landbouwpolitici het onderwerp op de kaart zetten. In 2010 leidde dat tot

een uitgebreide serie hoorzittingen in de Tweede Kamer in Den Haag. Sindsdien heeft de boodschap aan kracht gewonnen, stelt LTO voorzitter varkenshouderij Eric Douma. Hij heeft zitting in de producentenorganisatie POV.

„Denk ook aan de discussie over de gang van zaken rondom 'De Kip van Morgen', roept Douma in herinnering. De afspraak, met de naam 'Kip van Morgen' behelst de condities waaronder de pluimveesector zal opereren en de verplichting van supermarkten om alleen kippenvlees te verkopen dat (minimaal) onder deze condities is voortgebracht. Deze condities hebben betrekking op dierenwelzijn en de effecten op milieu en volksgezondheid. Maar de Autoriteit Consument en Markt (ACM) heeft dit kwaliteitsconcept niet goedgekeurd, omdat de consument er niet van zou profiteren, in ieder geval niet in financiële zin. Douma: „Die uitspraak en de politieke beraadslagingen daarover in de Vaste Kamercommissie van Economische Zaken heeft staatssecretaris Dijkema meegevoerd naar Brussel.” Ook constateert hij dat de inzet van LTO voorzitter Albert Jan Maat verschil maakt, nu hij ook vice-voorzitter is van de Europese overkoepelende boerenorganisatie Copa Cogena en zodoende nog vaker in Brussel is. CDA'er Jaco Geurts voegt daar nog het belang van zijn initiatiefnota 'een eerlijke boterham' aan toe.

POV geen marktpartij

Producentenorganisaties die meer marktmacht ontwikkelen. Dat is een stap die de

Europese Unie heeft gestimuleerd. In andere landen dan Nederland opereren ze ook als echt commerciële organisaties. In Nederland blijft het bij dienstverlening voor de collectieve sector. Of zoals de website www.pov.nl het omschrijft: 'De POV fungeert als de uitvoeringsorganisatie voor collectieve sectortaken en als springplank voor versterking van de marktpositie van varkenshouders, betere verdienmodellen en een betere ketensamenwerking. Binnen de POV bepalen de leden (de varkenshouders) de koers, de boer aan het roer!'

Douma: „We hebben heel goed geluisterd naar wat van ons wordt gevraagd. Voor de Nederlandse markt hoeven we als POV geen aanbod te bundelen, een collectief marktconcept te ontwikkelen en dit te vermarkten. Maar zodra we de grens overgaan geldt een ander verhaal. Dan moeten we juist wel het Holland Varken, de vierkantsverwaardiging, collectief ter hand nemen. In Nederland gaan we alle marktpartijen rond kwaliteitsconcepten niet in de wielen rijden. Deze marktpartijen willen van ons vooral dat we een goede kwaliteitsborging met modules ontwikkelen en handhaven tegen zo laag mogelijke kosten. Want certificering is duur.”

Mededinging onder de loep

Sinds 2010 heeft ook de macht die de mededingingsautoriteit ACM heeft steeds meer aandacht gekregen. Een voorbeeld van de verstrekkende gevolgen en miljarden kostende uitspraken van deze organisatie is de totstandkoming van fusiecoöperatie ▶

Links gedachtengoed

De Franse boerenactivisten José Bové en Francois Dufour zijn de pioniers die al in de jaren negentig op zijn zachtst gezegd via onparlementaire weg de toenemende macht van de supermarkten aankaarten. Nog eerder beschreef priester, Euro-politicus en boerenzoon, de Groninger Herman Verbeek het probleem in zijn standaardwerk 'In boerenhanden, voor een rechtvaardige en verantwoorde landbouw'. De kern van zijn betoog luidde: Het ene deel van de wereld verhongert, het andere is overvoed. En de producenten krijgen geen loon naar werken.' Er moet een brede voedselbeweging komen om de fatale landbouwpolitiek te keren, was de bedoeling van het boek dat in 1989 verscheen. De site www.supermacht.nl geeft een overzichtelijke Nederlandstalige bundeling van het gedachtengoed van de Europese groene (deels agrarische) tegenbeweging, die zich tegen de macht van de supermarkten verzet.

EU voorzitter Juncker:
„Ik heb de indruk dat de
macht van sommige retail
oligopolies moet worden
gebroken.”

FrieslandCampina in de zuivel. Dat leverde de grootste concurrent, de Scandinavische zuivelcoöperatie Arla, de modernste zuivel-fabriek van Nederland in Nijkerk op. En ook nog eens de beschikking over sterke merken als MelkUnie en jarenlang gegarandeerd aanbod van grote hoeveelheden kwaliteitsmelk tegen marktconforme prijzen.

CDA Tweede Kamerlid Jaco Geurts doet in zijn initiatiefnota het voorstel evenveel ruimte te geven aan aanbodbundeling als in het buitenland. Volgens hem oordelen mededingingsautoriteiten in andere delen van Europa minder streng, met dezelfde Europese regels in de hand.

Geurts heeft naast maatregelen die de mededinging moeten versoepelen voor de producenten ook een marktmeester in gedachten. Deze onafhankelijke toezichthouder waakt over de spelregels en voorkomt en bestraft oneerlijke praktijken. Geurts wil dat producenten de gelegenheid krijgen anoniem te klagen bij de onafhankelijke toezichthouder.

Prijzmonitoring lastig

Sinds 2010 heeft ook het verschil tussen de prijzen die veehouders ontvangen, de slachterijprijzen en de consumentenprijzen voor vlees voortdurend aandacht gekregen. De 'Agrimatie pagina' op de website van het LEI toont sinds een jaar de ontwikkeling van deze prijzen in procenten waarbij het gemiddelde op 100 procent is gesteld. Daarbij valt op dat aardappelen de meeste prijsverschommelingen vertonen over een periode van twintig jaar, de inflatie hebben gevolgd en aanzienlijk duurer zijn geworden.

Voor pluimveeproducten is dat veel minder het geval. Varkensvlees en zuivel nemen een tussenpositie in.

LEI-econoom Roel Jongeneel, gespecialiseerd in de zuivelmarkt, constateert in een column over de boerenacties van de afgelopen weken dat er behoefte is aan ketentransparantie. Niet alleen de marge die de boer overhoudt is van belang, maar ook verderop in de keten. Sterker nog, zoals het nu gaat zou de verwerkende industrie en de retail kunnen profiteren van de transparantie bij de producent, en het ontbreken van

transparantie verderop in de keten.

Collega Robert Hoste, gespecialiseerd in de varkensvleesmarkt, wil zover niet gaan. Hij benadrukt dat prijsvergelijking maar ten dele inzicht geeft in de margeverdeling, zeker in de varkenshouderij waar veehouders een kaskprijs ontvangen en de consument een kilo vleesprijs betaalt. „En een kilo worst of een kilo varkenshaas is een wereld van verschil qua prijs en kwaliteit. Ik denk dat transparantie in een vrije markt niet de gewenste oplossing biedt. Daarentegen biedt een goed samenwerkende keten juist kansen, omdat je dan faalkosten, onjuiste afstemming van schakels onderling, kunt verminderen door goede onderlinge afstemming van zaken als kwaliteit, kwantiteit en tijdigheid.”

Coördinatie en export

Per saldo zal de margeverdeling geen grote veranderingen ondergaan, zolang de heersende vrijmarkteconomie gehandhaafd blijft, luidt de opvatting van Hoste. „Prijzen monitoren, zeugen opkopen, lichter slachten, langduriger vlees opslaan, het komt allemaal ter sprake. Maar zolang er geen zeugenquotering komt, blijft de problematiek bestaan. Daar pleit ik niet voor maar alleen dat voorkomt de varkenscyclus.” Hoste ziet vooral perspectief in het bundelen van schakels in de productieketen, daarbij voortbordurend op de conclusies uit eerdere LEI-rapportages.

Deze opvatting klinkt door in de koers die de POV is ingeslagen en de oplossingen die de deze zomer ingestelde regiegroep Vitale Varkenshouderij ziet. De regiegroep met daarin het ministerie van EZ, de Rabobank en de POV als deelnemende partijen, onder leiding van oud-minister Rosenthal, denkt hierdoor een beter verdienmodel te realiseren.

Rosenthal noemt een goede exportpositie cruciaal. Het goud dat de sector in handen heeft, heet het Holland Varken. Eric Douma licht toe: „Wij denken er niet aan om het te eten, maar als ze in China dol zijn op geblancheerde magen en in Zuid Korea vette buiken willen hebben, dan moeten wij dat leveren.

En uitstralen hoe duurzaam onze varkenshouderij is. FrieslandCampina heeft tien jaar ge-

leden ook niet voorspeld dat duurzame zuivel daar nu zo goed verkoopt. En wat dacht je van voedselveiligheid? Ik ben pas nog in Indonesië geweest. Wat daar allemaal beter kan op het gebied van voedselveiligheid, enorm! Dat biedt ons kansen als we gezamenlijk als POV krachtig de duurzame boodschap van het Holland Varken exporteren.”

Momentum

Al langer werken allerlei schakels in de keten aan duurzame varkenshouderij, maar juist nu lijkt het momentum daar, om te gaan 'omdenken.' Denken in termen van kansen en niet in problemen. Staatssecretaris Dijksma wil in 2018 een volledig duurzame varkenshouderij en trekt daar tientallen miljoenen voor uit. Ook gaat ze nog actiever op handelsmissie op zoek naar nieuwe markten, dit najaar naar China, Japan en Zuid-Afrika. Omdenken, zoals voormalig LTO vakgroepvoorzitter Annechien ten Have dat noemt. „Samen aan de slag met een groepje enthousiaste mensen uit de gehele keten. Zorgen voor een competitief Europees varken dat uiteindelijk alleen kan overleven als het meer wordt dan alleen maar 'varkensvlees'. En dan nog moet je oppassen voor landen die plotseling hun grenzen sluiten, omdat er geopolitieke aanleidingen zijn. Dat kan de financiële druk op je interne markt en de rest van de wereldmarkt enorm opvoeren, zoals je dat nu ziet door het wegvalen van de Russische markt, met name in melkpoeder.” ■

 Reageren?
redactie@pigbusiness.nl